

KEL BAŞA ŞİMŞİR TARAK: KURULLAR

Bu deyimimiz; siyasi iktidarlarca devletin olanaklarının talanıyla darmadağın olmuş, "bay yüzde on" olarak isimlendirilen bürokratlarca yönetilmiş, (dürüst bürokratları tenzih ederiz), kamu oyunun gözünde hiçbir saygınlığı kalmamış, her hükümet değişikliğinde yeniden yapılandırılmış birçok kurum ve kuruluşun ilgi ve yetki alanına müdahale edecek yetkilere sahip yeni kurullar ve kurumlar oluşturma uygulamalarını "tam anlamı ile" ifade etmektedir.

Dünya yolsuzluk sıralamasında ilk beş ülke içinde yer almaktayız. Son yıllara baktığımızda bakanlık ve bağlı kuruluşlarında yapılan operasyonlarla yolsuzlukların ortaya saçıldığını, bürokratların çekmelerinden yüz bin dolarların çıktığını, kamuda en üstten en alt düzeyde yöneticiye kadar siyasi tercihlerle atamaların, lüks makam araçları ve konut tahsislerinin yapıldığını, lüks makam odası tefrişlerinin yanı sıra sınırsız örtülü ödenek harcamalarıyla her türlü ekonomi kurallarının bir tarafa bırakıldığını görmekteyiz. Burada kimseyi yargılayıp suçlu ilan etmiyoruz. Olanlara Türk Adaleti gereken cevabı verecektir.

Ancak, kurumların ve makamların bu kadar yıpratılmasından sonra, dikilmek istenen yeni elbiseler bizim siyasiler ve bürokratlarımızın bedenlerine bol gelmiş olmalı ki bu kurullar daha oluşturulurken tartışılmaya başlanmıştır.

Üst kurulların görev alanları sorgulanmaktadır. Üst kurulların işlevleri yeni keşfedilmiş değildir. Bu işlevlere eşdeğer görevler mutlaka mevcut bir kamu birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Yeni yapılanmalar ile siyasi iktidara yakın olan bürokratların bir makamı bırakıp, daha çok maaş için diğer bir makama geçmesi sağlanmaktadır. Bugün, bir

genel müdür 1,5 milyar lira alıyorsa, bu kurullara geçtiğinde (Başbakanlık Müsteşarı 2 milyar lira maaş aldığı için) 4 milyar lira maaş almaya başlıyor. Yaptığı iş aynı ama taktığı şapka farklılaştığından maaşı da artıyor. Gözlediğimiz gelişmeler sanki "**yeni ar-paliklar**" yaratılmış gibi bir izlenim uyandırıyor.

IMF ve Dünya Bankasının ülkemiz yönetimini doğrudan ilgilendiren uygulamalarda söz ve karar sahibi olmaya başlamasıyla birlikte kamudaki idari yapılanmada da yangından mal kaçırırçasına sessiz, apar topar ve hızlı bir değişiklik süreci yaşamaktayız. Ekonomik ve sosyal politikaların yönetimi "**egemenlik hakkını ve sorumluluğunu taşıyan**" TBMM ve onun içinden oluşan hükümetlere hesap vermeyecek, birbirinden bağımsız, sorumsuz, kendi başına buyruk kurullarca sürdürülecek. Kısacası toplum yaşamı yeniden düzenlenecek. İşte seçimlerle işbaşına gelen hükümetlerin düzenleme ve denetleme yetkilerini devralacakları iddiasıyla oluşturulan 10 özerk (!) kurul;

I. Sermaye Piyasası Kurulu / *Kanun no: 2499, tarih: 28.7.1981*

II. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu / *Kanun no: 3984, tarih: 13.4.1994*

III. T.C. Merkez Bankası / *Kanun no: 3985, tarih: 21.4.1994*

IV. Rekabet Kurulu / *Kanun no: 4054, tarih: 7.12.1994*

V. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu / *Kanun no: 4389, tarih: 23.6.1999*

VI. Telekomünikasyon Kurulu / *Kanun no: 4502, tarih: 27.01.2000*

- VII. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu / Kanun no: 4628, tarih: 20.02.2001
VIII. Şeker Kurulu / Kanun no: 4634, tarih: 04.04.2001
IX. Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu / Kanun no: 4733, tarih: 3.1.2002
X. Kamu İhale Kurulu / Kanun no: 4734, tarih: 04.01.2002

DÜNYADA KURULLARIN ORTAYA ÇIKMASI VE ÖRNEKLER

Kurul yapılması ilk olarak Anglo-sakson ülkelerinde görülmüştür. Avrupa ülkelerinde 1970'li yıllarda, siyasal iktidar ve ekonomik güç odakları karşısında güvenli otoriteler olarak temel hak ve özgürlükler ile piyasa mekanizmalarının daha düzenli işleyişinin müdahale, baskı ve etkilere maruz kalmadan sağlanabilmesi ve güvence altına alınabilmesi gerekçesiyle ortaya çıkmıştır. Avrupa'da ilk örnek, İngiltere'de 1990 yılında elektrik sektörüyle ilgili oluşturulan düzenleyici kurul, OFFER'ı (The Office of Electricity Regulation) görmekteyiz. Kurulun başlıca görevi, elektriğin sürekli arzını güvence altına almak, rekabeti teşvik etmek, tüketicilerin çıkarlarını korumak ve şirketlerin lisanslarda öngörülen şartlara uymasını sağlamaktır. İngiltere'de enerji üretiminde havuz olarak adlandırılan ve yarımşar saat arayla alıcı ve satıcıların tekliflerinin toplandığı bir piyasa kurularak rekabet ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak, elektrik iletim ve dağıtımında doğal tekel şartlarının devam etmesi nedeniyle fiyatlar, tüketici fiyat endeksinde bağlı tavan fiyat uygulamasıyla düzenlenmektedir. Kurulu oluşturduktan sonra enerji sektörünü özelleştiren İngiltere, doğal tekel olması nedeniyle rekabetin sağlanamadığı ortaya çıkınca yeni önlemlere başvurmuştur. Bu çerçevede yapılan yeni düzenlemede, tüketicileri belli bir miktarın üzerinde olan tüketicilerin bölgesel elektrik şirketleri dışındaki şirketlerden elektrik alabilmesi uygulamasını getirmiştir.

TÜRKİYE'DE KURULLAR

Ülkemizde 1983 yılı sonrası çeşitli alanlarda kurullar oluşturulmaya başlanmıştır. Ancak, bunlar, işlevsiz, yılda bir kez toplanan ya da toplanamayan yapılara dönüşmüştür. Farklı olarak 12 Eylül 1980 sonrası askeri rejim tarafından akademik yaşama Yüksek Öğretim Kurulu sokulmuştur. Daha sonra, Yüksek Planlama Kurulu, Özelleştirme Yüksek Kurulu gibi göreceli olarak kamuoyunda daha çok bilinen kurulların yanında Para Kredi ve Koordinasyon, Doğal Afetler Koordinasyon, Haberleşme Yüksek Kurulu, GAP Yüksek Kurulu, Savunma Sanayi Yüksek Koordinasyon Kurulu ve Kriz Koordinasyon Kurulları oluşturulmuştur. Bu kurulların tamamında imza yetkisi bakanlara aittir. Bu kurullarda üye sayıları 3'ten 16'ya kadar çıkmaktadır.

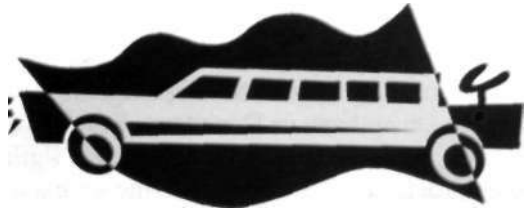

Bu yapıların ardından 2000Tİ yıllarda bakanlıklarla bağı kopartılan yeni kurul oluşumları gündeme gelmiştir. Sermaye Piyasası Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Rekabet Kurumu ile başlayan süreç tüm sektörlerde yayılmaya başlamıştır. Dünya Bankası ve IMF'nin "reform" adı altında kredi koşulları olarak yapılmasını istediği düzenlemeler ayrı ayrı yasalar olarak TBMM'nde jet hızıyla görüşülerek yasalaşmıştır. Bankacılık sektöründe, Bakanlar Kurulu ve Hazine Müsteşarlığı'nın yetkileri Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na devredilmiştir. BDDK, bankacılık sektörüyle ilgili düzenlemelerden banka kurma izinlerine ve bankalara el konulmasına kadar uzanan süreçte tek yetkili olacak şekilde kurulmuştur.

KURULLAR, YENİ BİR İDARI YAPILANMA MI ?

Oluşturulan bu yeni kurulların en temel ortak özelliği kamu tüzel kişiliğine haiz ve özerk olmalarıdır. Ancak, ekonomi yönetiminde belirleyici olacak bu kurullar, anayasal düzen ve Türkiye'nin idari yapısı açısından çeşitli sorunları içinde barındırmaktadır. Türkiye idare yapısında kurullar tamamlanmamıştır. Kurulların Anayasal bir dayanağı bulunmamaktadır. Bu yapılanmalar Anayasa' da yer alan " **Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz. İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.**" hükümleriyle çeliştiği yorumları bir çok hukukçu tarafından dile getirilmektedir. Kurulların yönetmelik çıkarmayı da kapsayan düzenleme, denetleme ve kısmen yargı yetkisine sahip olması "**kuvvetler ayrılığı**" ilkesi açısından da ayrı bir tartışma konusudur. Parlamenter sistemin özünde, yürütmenin yasama önünde hesap vermesi yer alır. Kurullara bazı konularda yasama alanına giren düzenleme yapma olanakları verilirken bunların denetlenmesi için de her türlü yetki tanınmakta, denetim sonucunda yargı alanına girerek önemli cezai yaptırımlar uygulama hakkı bulunmaktadır. Kurulların bütçelerinin ayrı olması, çeşitli yerlerden yapılan yüzdelerle elde ettiği geliri serbestçe harcaması, lüks hizmet binaları, büro donanımları ve lojman binaları satın alması, personeline yüksek miktarlarda maaş ödemesi, kamu maliyesi ve kamu personel rejimi açısından da büyük sıkıntılar yaratmakta, işsizliğin yüz binleri bulduğu ülkemizde kamuoyunun tepkisini çekmektedir.

Üst Kurul yönetimleri, Ankara/Bilkent Plaza'da, İstanbul/Gökkafes'de hizmet binası satın almaları, bu binaları ve ofislerini en lüks donanımlarla tefriş etmeleri ile iç ve dış borç yükü altında inleyen bu ülkede kamu vicdanında daha şimdiden mahkum olmuşlardır.

ÜST KURULLAR GERÇEKTEN İŞE YARAYACAKLAR MI ?

Üst Kurullar, Türkiye'nin sorunlarını çözebilecek, sıkıntılarını giderebilecek ve eksikliklerini tamamlayabilecek politikaları üretebilecek, uygulamaları gerçekleştirebilecekler mi? Kalkınma, ekonomik büyüme, teknoloji üretme ve geliştirme, ulusal gelirin artırılması ve toplumsal refahın yükseltilmesinde ortaya koyacakları çalışmalarla gerçekten etkili olacaklar, önemli görevler üstlenebilecekler mi? Yoksa yıllardır sürüp giden bir uygulama; siyasette etkin kişilerin, eş ve çocuklarının, akraba ve dostlarının yüksek maaşlarla rahat ortamlarda istihdam edilecekleri birer "**ar-palık**" mı ve etrafa gece-gündüz çalışma görüntüsü vererek devletin sırtına yeni kamburlar olarak eklenen ve burunlarından kıl aldırılmayan, "vur deyince öldüren", 21 'inci yüzyılda "**özelleştirilmesi gereken**" devlet kurumları mı olacaklar ?

Hiçbir altyapı hazırlığı ve çalışmaları yapılmadan, sektörler bazında hızlı bir şekilde ve peş peşe oluşturulan, kuruluş yasaları ve ilgili yönetmelikleri süratle resmileşen üst kurulların kamuoyunu temsil eden ilgili kurum ve kuruluşlar, meslek odaları, sendikalar, üniversiteler, vakıflar ve çeşitli sivil toplum örgütlerince tartışılmadan, dünyadaki kurulu örneklerinin durumları incelenmeden, tüm toplum kesimlerinin ortak görüş birliğine varılmadan, genel kabul görececek ölçütleri esas almadan yapılandırılmaları daha çok tartışılacak, ağır eleştirilere hedef olacak ve saygınlık kazanamayacaklardır. Belki de ömürleri çok kısa olacaktır.

IMF ve Dünya Bankası'nın dayatmasıyla, yabancı danışmanlık firmalarının önerileriyle yapılandırılan, görev süreleri yasayla belirlenen, harcamalarıyla kimseye hesap vermeyen, keyfi tercihlerle eleman istihdam eden, ulufe gibi unvan ve makam dağıtılan, yüksek maaşlı ve lojman tahsisli yetenekli elemanlar (!) istihdam eden üst kurullar, 3 Kasım 2002 siyasi

YORUM

depreminden bu yana akıbetleri konusunda bir telaş, tedirginlik ve huzursuzluk içerisine girmişlerdir.

Madencilik sektörümüzü ilgilendiren üst kurullardan Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nda oluşturulan organizasyon yapısı ve istihdam edilen personel sayılarına baktığımızda şaşırtıcı bir unvan ve makam sayısı ile karşılaşmaktayız. Örneğin; bu Kurulda 11 daire başkanlığı oluşturulmuş durumdadır. Bunlar; Elektrik Piyasası Uygulama, Elektrik Piyasası Düzenleme, İzleme ve Değerlendirme, Doğalgaz Piyasası Uygulama, Doğal gaz Piyasası Düzenleme, İzleme ve Değerlendirme, Denetim, Finansman, Sektörel Rekabet ve Tüketici Hakları, Hukuk, Uluslararası İlişkiler ve AB ile Koordinasyon, Yönetim Geliştirme ve İnsan Kaynakları, Yönetim Hizmetleri ve Bilişim Dairesi Başkanlıkları. Kurulda 120'si uzman olmak üzere 250'nin üzerinde personelin istihdam edildiği bilinmektedir. Bu kurullara eleman alınırken Kurul Başkanları'nca itina ile seçim yapıldığı ifade edilmektedir. Ancak, eleman seçimlerinin Türkiye'ye özgü yöntemler olduğunu herkes bilmektedir.

Kuruluşu tamamlanan ve yeni kurulmakta olan tüm üst kurulların görev ve işlevleri yeni ve farklı değildir. Hepsinin işlevlerini yerine getiren ilgili kurumlar önceden de vardı. Kurulların yeni bir düzenleme getirmeyecekleri gibi daha fazla karmaşa ve kaos yaratacakları daha şimdiden gözlenmektedir. Gereksizlikleri çok kısa zamanda ortaya çıkmıştır. Kamunun birikimlerini ve kaynaklarını mirasyedice har vurup harman savuran bu kurumların varlıklarının gerekliliği ve yapıları ivedilikle gözden geçirilmelidir. *M*

YÖNETİM KURULU

DUYURU

**SONDAJ'03
SEMPOZYUMU**

**İZMİR
10-11 NİSAN 2003**

**MTA
EGE BÖLGE
MÜDÜRLÜĞÜ**

**TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
İZMİR ŞUBESİ**